

Nr 16

Finansutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställning om anslag för budgetåret 1972/73 till anskaffning av datamaskiner m. m. jämte motion.

Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 1, bilaga 9 (punkt IX: 5, s. 85—86 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1972) föreslagit riksdagen att dels medge att datamaskinutrustning beställs till en kostnad av — utöver tidigare medgivet belopp — högst 95 000 000 kr., dels till Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner för budgetåret 1972/73 anvisa ett investeringsanslag av 58 000 000 kr.

I motionen 1972: 629 av herr Schött m. fl. (m) har hemställts att riksdagen i avvaktan på en närmare redogörelse för statens behov av ytterligare datamaskinutrustning avslår Kungl. Maj:ts hemställan om riksdagens bemyndigande för beställning av datamaskinutrustning för 95 miljoner kronor.

Motionärerna anför att departementschefens begäran om beställningsbemyndigande i årets statsverksproposition inte är utförligare motiverad än motsvarande hemställan i fjol. Ett sådant förfarande beskär allvarligt riksdagens möjligheter att genomföra en reell budgetgranskning.

Utskottet. Genom tillkomsten av den nuvarande datamaskinfonden den 1.7.1969 fick statskontoret ställning som centralt anskaffningsorgan för datamaskinutrustning för hela den statliga förvaltningen — affärsverken undantagna. Statens datamaskinfond är uppdelad på en civil och en militär delfond. Från investeringsanslag till fonden bestrids utgifter för förvärv av datamaskinutrustning liksom vissa utgifter av investeringskaraktär vid installation och igångkörning av såväl köpt som förhyrd utrustning. De olika myndigheter som använder fondens datamaskiner belastas med avgifter härför.

Det anslag och det beställningsbemyndigande som nu är i fråga gäller den civila delfonden. Statskontoret är här anslagsäskande myndighet medan anslag till försvarets delfond äskas av försvarets rationaliseringsinstitut.

Vad beträffar det föreslagna investeringsanslaget till datamaskinfonden för budgetåret 1972/73 på 58 milj. kr. anføres i propositionen att anskaffningen avser datamaskinutrustning för bl. a. rättsväsendets informationssystem, riksförsäkringsverket, de centrala bil- och körkortregistren, riksskatteverket och universitetens datamaskincentraler. Enligt

vad utskottet erfarit från statskontoret har de maskininstallationer hos riksskatteverket som skulle komma att belasta detta anslag intet med det planerade centrala personregistret att göra. Beträffande det senare hänvisas till vad skatteutskottet (SkU 1972: 17) och civilutskottet (CU 1972: 19) anfört.

I fråga om det i propositionen begärda beställningsbemyndigandet på 95 milj. kr. har utskottet inhämtat viss kompletterande information från statskontoret. I propositionen nämns att den datamaskinutrustning som skall beställas med stöd av bemyndigandet bl. a. avser rättsväsendets informationssystem och riksförsäkringsverket. Därutöver planeras enligt vad utskottet erfarit beställningar under bemyndigandet av utrustning för bl. a. följande myndigheter: karolinska sjukhuset, statens vägverk, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA), statistiska centralbyrån, universitet och högskolor samt exekutionsväsendets organisationsnämnd. Den kvantitativt tyngst vägande anskaffningen gäller central datamaskin- och datakommunikationsutrustning för rättsväsendets informationssystem, som omfattar en rad olika projekt inom polisväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården. Större poster i sammanhanget är vidare utbyggnad av den centrala datautrustningen för den allmänna försäkringen, terminaler för den allmänna sjukförsäkringen, ett eventuellt maskinutbyte vid DAFA, utrustning för väderkartframställning hos SMHI, terminal- och processregleringsutrustning för universitet och högskolor samt terminaler vid exekutionsväsendets ADB-system.

Av riksdagen lämnade beställningsbemyndiganden beräknas helt täcka leveranserna av civil datautrustning under budgetåret 1972/73. Enligt statskontorets beräkningar skulle ca 30 milj. kr. av leveranserna under budgetåret 1973/74 rymmas under tidigare lämnade bemyndiganden. Det nu begärda beställningsbemyndigandet avser att täcka värdet av resterande leveranser under budgetåret 1973/74 samt ca 2/3 av värdet av beräknade leveranser under budgetåret 1974/75. Det ligger i sakens natur att nu anförda siffror är behäftade med en betydande osäkerhet.

Frågor om datamaskinkapacitet inom statsförvaltningen kommer under riksdagens prövning i olika former. I samband med att införande av nya ADB-baserade informationssystem underställs riksdagen redovisas ibland också hur behovet av datamaskinkapacitet skall tillgodoses. Vidare innefattas datamaskinkostnaderna i de årliga anslag till olika verksamheter som riksdagen tar ställning till. Slutligen begärs det beställningsbemyndigande och det investeringsanslag som nu är i fråga.

Som framgått av den föregående redogörelsen avser det begärda beställningsbemyndigandet datamaskinutrustning för en rad mycket varierande ändamål inom olika delar av statsförvaltningen. I allt väsentligt är det fråga om datamaskinbehov till vilka riksdagen tidigare tagit principiell ställning. Anvisande av investeringsanslag och lämnande av be-

ställningsbemyndigande kan därför i stor utsträckning ses som en konsekvens av tidigare fattade beslut. Riksdagens ställningstagande till storleken av beställningsbemyndigandet kan självfallet inte anses innebära ett godkännande av enskilda informationssystem utan är ett uttryck för den önskvärda nivån för ersättningsanskaffning och nyanskaffning av datamaskinutrustning inom hela den civila statsförvaltningen.

Gemensamt för de datasystem som introducerats respektive planeras av statsmakterna är att man som regel räknar med att uppnå betydande besparingar och rationaliseringsvinster. Vidare kan snabbheten och precisionen i de administrativa processerna väntas öka väsentligt. Det är enligt utskottets mening angeläget att man inom den statliga förvaltningen tar till vara de betydande möjligheter till höjning av effektivitet och servicenivå som datateknikens snabba utveckling skapar.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och anser att syftet med motionen 1972: 629 tillgodosetts.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 629 medger att datamaskinutrustning beställs till en kostnad av — utöver tidigare medgivet belopp — högst 95 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1972/73 på kapitalbudgeten under diverse kapitalfonder anvisar ett investeringsanslag av 58 000 000 kr.

Stockholm den 11 april 1972

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Åsling (c), Jansson (s), Wirtén (fp), Josefsson i Halmstad (s), Fågelsbo (c), Arne Pettersson i Malmö (s), Brundin (m) och fru Thorsson (s).

Reservation

av herrar Burenstam Linder (m) och Brundin (m) som anser *dels* att det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Som framgått" och på s. 3 slutar med "1972: 629 tillgodosetts" bort ha följande lydelse:

”Gemensamt för de datasystem som introducerats respektive planeras av statsmakterna är att man som regel räknar med att uppnå betydande besparingar och rationaliseringsvinster. Vidare kan snabbheten och precisionen i de administrativa processerna väntas öka väsentligt. Det är enligt utskottets mening angeläget att man inom den statliga förvaltningen tar till vara de betydande möjligheter till höjning av effektivitet och servicenivå som datateknikens snabba utveckling skapar. Samtidigt ligger det enligt utskottet vikt uppå att man gör en omsorgsfull ekonomisk utvärdering av de datasystem eller de databearbetningar, som skall baseras på den utrustning som omfattas av begärda beställningsbemyndigande. Annars beskårs som framhålls i motionen 1972: 629 riksdagens möjligheter till en reell budgetgranskning.

När det gäller karolinska sjukhusets nuvarande dataanläggning pågår undersökningar för att klarlägga dess lönsamhet. Liksom departementschefen anført i propositionen 1972: 1, bilaga 7, s. 109 anser utskottet att resultatet härav bör avvaktas, innan ställning tas till frågan om databearbetningen vid sjukhuset framdeles skall ske med egen datamaskin-anläggning eller på annat sätt. Innan denna utvärdering föreligger och en säkrare grund skapats för en bedömning av den nya anläggningens räntabilitet är utskottet inte berett att tillstyrka beställningsbemyndigande för densamma. Utskottet förordar därför att det begärda beställningsbemyndigandet begränsas till 88 milj. kr.”

dels att utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 629 medger att datamaskinutrustning beställs till en kostnad av — utöver tidigare medgivet belopp — högst 88 000 000 kr.”